

pere, atque in posterum plura in summum Reipublicæ Medicæ ornamentum ac commodum à nobis expectare non dedigneris.

C A P U T I.

Cinnabarin Nativam, seu Minium Naturale ad Mineralia refert.

ADmodum latè sumitur vocabulum mineralis; in communi de quovis fossili prædicatur, quod è terra eruitur; ita enim origo vocabuli ex *Hebræo* (è terra) potissimum indicat; in specie tamen illa tantum mineralia dicuntur, quæ metalla sunt, aut metallis gravida; sic propriè, cum venæ metallicæ lapidibus intermixtæ sunt, ejusmodi lapides Germanicè *Erststueffen* appellantur, ut Stannium, bismuthum, Zinckium aliaque mineralia vocantur. Metalla verò perfectæ, ut aurum, argentum cæteraque non nisi genericè mineralia nominantur, sed nomen metalli specialiter servant, quod ab *Hebræo* Metil (fundere) originem ducit.

Mineralia hæc distinguunt Physici & Chymici in metalla vera & perfectæ, & imperfectæ, veris tamen & nativis affinia; deindè partes quasdam mineralium considerant, vel naturâ, vel arte factas, hæcque mineralia sive metallica decomposita vocant, ad differentiam simpliciorum compositorum, quæ duplicia sunt; eorum enim aliqua imperfectè mixta sunt, hinc friabilia sunt; aliqua perfectæ sunt; hinc malleabilia. Mineralia perfectæ metalla vocantur; & hæc iterum vel perfectæ, vel imperfectæ sunt. Perfectæ sunt, aurum & argentum. Imperfectæ,

cta, cuprum, ferrum, plumbum & stannum. Dicuntur autem perfecta mineralia hæc metalla, quia definitio metallorum iis competit; dura enim, solida, ductilia & malleabilia sunt. Cætera enim mineralia non propriè loquendo metalla, sed saltem semimetalla sunt. Et quamvis mineralia eadem principia cum metallis habeant, qualitatis tamen minus perfectæ sunt, & quantitatis, respectu metallorum inæqualis. Inter minus perfecta recensentur Stannum, bismuthum, Zinckium, marcasita; hæc enim reverà metallica, licet imperfecta corpora, metallorum aliorum respectu, sunt; id est: in hisce mineralibus metalleitas cernitur; unde ea composita quoque dicuntur; quæ enim nullam metalleitatem exhibent, sed terrea existunt, decomposita sunt, ut cadmia, kobolthum, magnesia Braunstein vulgò dicta, &c. Decomposita vocantur aliàs omnia illa, quæ ex diversis compositis, licet unius, vel diversi generis oriuntur. Sic cum terræ metallis, vel lapides terris permixti sunt, decomposita prodeunt: imò cum diversæ species unius generis permiscantur, ut varia metalla, inter se quoque decomposita producuntur, ut in orichalco videmus, quod metallum decompositum est.

Principia huiusmodi mineralium dicimus Θ I, Aur & Stannum; non quòd vulgare Θ I, Aur & Stannum ipsa pura principia existant, sed quòd pars quædam istorum decompositorum pro principiis mineralium habenda sit, atque ita totum pro parte sumatur, denominatioque fiat à potiori; Θ I enim, Aur & Stannum decomposita sunt, & proindè sic appellantur. Primum mineralium principium est lapis fusilis, seu terra lapidea, impropriè scilicet Θ I dicta;

dicta: alterum est terra pinguis, improprie ϕ ur dicta: tertium est terra fluida, improprie Ψ rius dicta. Cum igitur ea pars ab illis separatur, quæ terram jam dictam constituit, & prorsus simplex mineralium principium est, non amplius, nisi improprie Θ l ϕ ur & Ψ rius dici potest. Et licet veteres primam terram, lapidem nimirum fusilem, sub fixi Θ lis nomine complexi fuerint, res tamen inde non fit obscura, cum in quovis Θ le alcali terra fusilis & vitrescibilis, tanquam primum mineralium principium, lateat; sicut etiam in ϕ re communi, terra pinguis, ut alterum principium occultum est: & in Ψ rio vulgari, terra fluida, veluti tertium principium abscondita est. Philosophis ergo hæ terræ seu principia improprie Θ l, ϕ ur & Ψ rius dicuntur; contra vulgaria vocantur, cum in decompositis existunt, ut in Θ le, ϕ re & Ψ rio communi. Antequam autem ad hanc decompositionem veniunt, alia puriora & magis homogenea, simpliciora nempe mixta constituunt. Si enim cum terra secunda (ϕ ris) & tertia (Ψ rii) miscentur, compositum oritur, non quidem perfectum metallum, ob defectum primæ terræ (Θ lis) minerale tamen, nempe realgar, quod ϕ reis sæcibus permixtum est; si iisdem liberetur, levi labore Ψ rium Philosophorum præbet; est enim volatile, fusile, argentum in fluxu tingens, & reperitur non rarò in mineris, instar rubini transparens, sed in eo peccat, quòd nimium de terra secunda seu ϕ re participet, ac proinde mixtum solidius fiat; hæc ergo privari debet, ut fluidior reddatur; tunc enim arsenicum Philosophicum erit. Nonnunquam etiam in statu reperitur, quo tertia terra, Ψ rius nimirum prædominatur; verum tale mixtum nec nominari, nec mon-

strari facile potest. Tertia hæc terra, S rius nempe, prout cum secunda, A re nimirum miscetur, & compositum constituit; ita secunda terra, A ur, cum prima, O le persæpe miscetur; hinc lapides, qui in colore variant, pro secundæ terræ, A ris scilicet differentia & tinctura, & in his rursus differentia varia, pro prioris, vel secundæ terræ, id est, O lis & A ris quantitate videntur.

Est hæc quidem prima mineralium principiorum coitio, quamvis imperfecta videatur, certi tamen adhuc mixtionis eorum gradus sunt observandi. Consideranda enim primum veniunt principia, nempe tres terræ jam præfatæ, O l, A ur & S rius, quatenus per se subsistunt, seu quatenus semina & principia mineralium constituunt. Deinde principia duplici modo miscenda sunt, primò inter se, postea cum aliis rebus heterogeneis. Inter se miscentur, vel imperfectè, cum tres istæ terræ non omnes conveniunt, sed una earum deest, ut in lapidibus, & variis fluoribus, ac terris metallicis observamus: vel perfectè, cum omnes tres terræ miscentur & metallum constituunt; quæ mixtio rursus duplex est, vel æqualis, vel inæqualis. Æqualis est, cum tres terræ tali proportionem miscentur, ut malleabile metallum constituent, quod triplex est; in duobus enim metallis, ut plumbo & stanno, tertia terra, seu S rius prædominatur, quæ proinde fluunt, antequam igniuntur: in cupro & ferro secunda terra, vel A ur excedit; hinc igniuntur, antequam fluunt: in auro & argento æqualis trium terrarum, seu O lis, A ris & S rii mixtio est; hinc quamprimum igniuntur, fluunt. Inæqualis autem principiorum mixtio est, cum principia falsâ proportionem miscentur, spuriaque metalla producant, quæ

quæ vel volatilitate, vel fixitate, vel friabilitate, ob inæqualem mixtionem peccant, ut sunt Jnium , bismuthum, zinckium, kobolthum & marcasita. Cum rebus aliis heterogeneis principia duplici ratione miscentur; primò, quando aquam in mixtum recipiunt; hinc Θ l Θ trum, alumen borra: secundò, cum terram in mixtum recipiunt; sive simplicem; undè fur , bitumen, lithanthraces: sive mixtam metallicam & simplicem; undè arsenicum, argentum vivum, cinnabaris: sive simplicem mineralem & lapideam varieque mixtam, undè ipsæ mineræ, vulgò die *Stuffen* / *Aerzstein*; aut minerarum effluvia, vulgò *Salman* / *Berggrien* / *Schmalzen* / *Rötel* / *bolus*. Innumera enim mixta oriri possunt, si compositorum & decompositorum rationem habeamus.

Mineralia ergo mixta triplicia existunt, mixta nempe simplicia, composita & decomposita. Simplicia primùm vocantur, undè composita & decomposita constant. Remotissima principia sunt terra & aqua; propinqua tres terræ, seu Θ l, fur & Trius . Ex his subtilibus terris tria composita oriuntur, cum nimirum invicem miscentur; quæ composita licet sibi affinia sint, generaliter tamen, pro trium principiorum qualitate & quantitate variantur, quemadmodum in animalibus carnes, in vegetabilibus pulpæ variant; licet in genere caro sit caro, & pulpa pulpa; hinc in hac minerali differentia tria composita existunt, nempe terræ, lapides & metalla; quæ licet sibi simul affinia sint, nihilominus non modò in hac generali trina divisione, sed & in quovis genere specificè differunt; varia namque terræ dantur, quas in vulgares, medias & nobiliores distinguunt, & quæ pingues, macræ,

falsæ, oleosæ sunt. Varii quoque lapides existunt, qui sine certa figura, vel cum certa figura, vel miscellanei sunt. Incertæ figuræ lapides vel diaphani, vel semidiaphani, vel opaci, hiq̄ue rursus nobiles vel ignobiles, majores vel minores sunt. Lapidēs, qui certas figuras exhibent, vel naturalium, vel artificialium simulacra repræsentant. Miscellanei vel animales, vel dubii sunt, & non sufficienter cogniti. Differunt & duritiæ lapides, pondere, ignitione, colore, splendore. Tertium compositorum genus metalla complectitur, quæ ex principiis mineralibus æqualiter, vel inæqualiter, homogeneè, vel heterogeneè mixtis constant; undè aliqua, mineralia (Er̄s) vocantur, heterogeneis rebus, ut terris & lapidibus adhuc permista; alia propriè mineralia dicuntur, ut St̄nium, bismuthum, &c. alia metalla liquefactione purificata sunt, & malleo tractabilia; variis autem hæc omnia affectionibus physicis differunt, volatilitate nimirum, fixitate, malleabilitate, friabilitate, gravitate, levitate, porositate, compactione, colore, fluxu, sono. Composita excipiunt decomposita; & quidem non artificialia, sed naturalia, quæ rursus existunt triplicia, terrea scilicet, lapidea & metallica. In his omnibus autem vel sicca vel liquida sunt, dura aut mollia. Terrea decomposita duplicia sunt, sicca, ut bitumina, sulphura, salia liquida, ut olea & aquæ salinæ, interdum solæ aquæ. Lapidea decomposita sicca sunt, ut animalia & ligna, nec non metalla, quatenus lapidosa facta, ut varii fluores & tophi, seu salia, ut alumen, borra: vel liquida, ut aquæ lapidescentes & lapidificantes. Metallica decomposita vel sicca vel liquida sunt. Sicca iterum vel pinguia, vel media, vel macra sunt. Inter sicca pinguia mineralia

lia locum obtinent, & inter hæc φ ur metallis gravidum, seu φ ur non commune, sed minerale, arsenicum, realgar, auripigmentum seu sandaracha. Media includunt argentum vivum, & ejus superdecompositum, nempe Cinnabrium, sive factitium per φ ur & communem Ψ rium, sive per φ ur & Ψ rium metallorum, seu nativum, cui minera adnumeratur, vulgò *Rothgülden*; quæ mater Ψ rii vivi; undè non pauci sibi primam metallorum materiam spondent. Macra sunt vitriola, sive naturâ, sive arte facta, Solis, Lunæ, Veneris, Martis, Saturni, improprie saccharum dictum. Ad hæc metallica decomposita sicca etiam terrea referri queunt; quæ duplicia existunt, naturalia & artificialia. Priora sunt: cadmia, kobolthum, magnesia, vulgò *Braunstein* dicta, quibus chalcitis, misy, sory, melantheria, galena, lapis calaminaris, spodos accensentur. Posteriora, igne, aut variis aquis facta, in igne intra fornacem resultant, vel in primis viis, sive ea pavimento incumbant, ut scoria, lapidis orbis, diphryges, sive parietibus adhæreant, ut galena factitia, cadmia fornacum, tutia *Alexandrina*, pompholyx & spodos: vel in secundis, cum metallum à metallo secernitur, ut lithargyrium, molybdæna; vel cum metalla colliquefiunt, & nova decomposita oriuntur, ut orichalcum *Blachmal* & legaturæ metallorum. Extra fornacem erumpunt rubigines & squamæ, ut ærugo, ferrugo, minium, album *Hispanicum*, ultra marinum, cœruleum, quorum aliqua igne, alia solventibus aquis parantur. Ad squamas squama æris, flos seu palea æris & ferri, nec non stomoma referuntur. Metallica decomposita liquida sunt varii succi, aquæ vitriolata, acidulæ & thermæ minerales.

Omni-

Omniū autem horū decompositorū mixtionem vel aqua, vel terra intrat, aut diversæ qualitatis, aut diversæ quantitatis; decomposita hinc homogenea, heterogenea, fortis vel debilis mixtionis fiunt. Decomposita verò diximus, quod tria jam dicta composita, sive terræ, sive lapides, sive metalla alias compositiones ingredientur; unde novum & duplicatum mixtum, seu compositum de composito oritur.

Et ita Cinnabarin nativam inter mineralia locum habere jam percepimus; hinc etiam mineralis dicitur; metallica etiam appellatur *Ioh. Fr. Pico Mirandula lib. 2. cap. 10. de Auro*, & metallis affinis *Gualtero Charletoni Onomastic. Zoic. & Mantiss. de fossil. generib. pag. 297.* cum in fodinis metallorum, & in lapide metallico candidissimo reperiatur. Hujus Cinnabaris mineralis, nativæ, seu Minii naturalis naturam ferè imperscrutabilem, ejus præparationem necessariã, & vires, in innumeris certè morbis profligandis, admirandas, juxta leges Sacri Romani Imperii Academiæ Naturæ Curiosorum, paucis, quantum temporis aliorumque negotiorum gravissimorum ratio permittere velit, in sequentibus capitibus descripturi sumus.

C A P U T II.

Cinnabaris Mineralis, seu Minii Naturalis Etymologiam declarat.

Quod in præsentī Tractatu indagare ac examinare decrevimus, est Cinnabaris mineralis, seu Minium naturale, cujus natura & essentia satis nobis